

Opetus- ja kulttuuritoimi

Kustavin kunta
Kunnanjohtaja Rauno Peltola
Keskustie 7
23360 KUSTAVI

Vierailu Kustavissa 22.4.2024
Anu Ojaranta

Raportti käynnistä Kustavin kirjastossa ja ohjauskirje

Aluehallintoviraston opetus- ja kulttuuritoimen kirjastotoimen ylitarkastaja Anu Ojaranta kävivät maanantaina 22.4.2024 tapaamassa kunnan toimihenkilöitä. Mukana tapaamisessa oli Turun kaupunginkirjaston kirjastopalvelujohtaja Rebekka Pilppula edustamassa Vaski-kirjastokimppaa. Kustavissa tapasimme kirjastonhoitaja-kulttuurisihteerin Anna Leimolan, rehtori-sivistystoimenjohtaja Kaisa Olarin ja kunnanjohtaja Rauno Peltolan.

Käynti liittyi Kustavin kirjaston toimipaikkaan ja sen varmistamiseen, että nykyinen toimipaikka sekä suunniteltu uudisrakennuksen toteutus täyttää kirjastolain vaatimukset. Pyyntö vierailulle tuli Leimolalta.

Nykytilanne

Kustavin kirjasto toimii jo toisessa väistötilassa suhteellisen lyhyen ajan sisällä. Muutot ovat johtuneet todennetuista sisäilmaongelmista. Jokainen muutto ovat myös vaatinut kokoelman rajua karsimista. Helmikuussa 2024 kirjasto muutti tämänhetkiseen paikkaansa palvelukeskuksen yläkerrassa sijaitsevan keittolan ruokasaliin.

Tila on hyvin pieni, täyteen ahdettu ja aineisto ei ole liikuntaesteisten saavutettavissa. Hyllyjen välit ovat hyvin kapeat. Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus määrittelee mm. hyllyvälien leveydeksi vähintään 90 cm.

Lasten aineistot sijaitsevat huonosti saavutettavissa korkeissa hyllyissä eri puolilla kirjastoa. Tilassa ei myöskään ole siirrettävää jakkaraa kirjojen saatavuutta lisäämään. Osa aineistoista on siirretty ruokasalin toiseen nurkkaan, mm. pienten lasten kirjatelineet, kotiseutukokoelma sekä

aikakauslehdet sekä asiakastietokoneet. Kaikenlainen tapahtumajärjestäminen on käytännössä mahdotonta toteuttaa.

Leimolan työtilat ovat niin ahtaat, että liikkuminen on hankalaa. Logistiikkaan tarkoitetut suuret muovilaatikot on pakattu työtilan nurkkaan ja niiden liikuttelu täytettyinä on lähes mahdotonta. Nokkakärryjä tai muuta nostelua helpottavaa välinettä hänellä ei ole eikä sille löytyisi paikkaa.

Suunnitelma

Kirjastolle on piirretty tila suunnitteilla olevaan uuteen kunnantaloon, jonne kirjaston tilaksi on merkitty suunnilleen 50 m². Tila on auttamattomasti liian pieni. Tilan pienuutta on perusteltu sillä, että aulan ns. monitoimitila tulee myös olemaan kirjaston käytössä.

Vierailulla kuitenkin ilmeni, että kirjastoksi suunniteltua tilaa ei ollut ajateltu puhtaasti kirjaston toiminnallisuuden kautta. Tila pitää suunnitella niin, että se on suunniteltu puhtaasti kirjaston toiminnoista ja toiminnallisuudesta lähtien. Minne sijoitetaan Vaski-logistiikkaan tarvittavat tilat, minne sijoitetaan toimintaa helpottava itsepalveluautomaatti, palautuskirjojen hylly, varattujen kirjojen lukittava palautuslaatikko? Entä kirjastonhoitaja-kulttuurisihteerin työpiste? Nämä vievät useita neliön tuosta suunnitellusta 50m² tilasta.

Tilojen tulee olla kirjastotoiminnan kannalta tarkoituksenmukaiset ja mahdollistaa tulevaisuudessa myös omatoimisen kirjastonkäytön vaatiman tekniikan käyttöönoton. Sisäänkäynti kirjastoon omatoimiaikana pitää olla selvillä ennen rakentamista; tuleeko erillinen vai käytetäänkö kirjastoa omatoimiaikana kunnantalon monitoimitilan kautta? Sähköt, valaistus, kaiuttimien ja kameroiden paikat kannattaa suunnitella heti, ettei omatoimen käyttöönoton edellä tarvitse tehdä uusia rakenteellisia muutoksia, jotka voisi tehdä heti rakentamisen yhteydessä?

Jos monitoimitilaa on ajateltu kirjaston jatkeeksi, millaisia hyllyjä siihen on tulossa tai jos siinä halutaan järjestää vaikka kirjailijavierailuja, onko tilaisuuksia varten hankittavat tuolit varastoituna jonnekin samaan rakennukseen ja helposti saataville?

Kirjastojen olemassaolon ja toiminnan lakisääteinen peruste ja perustelu

Kunnan kirjastotoiminnan suunnittelun perusteena ja lähtökohtana toimii laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492>

Kirjasto on kunnan järjestämä *lakisääteinen peruspalvelu*. Kirjastolaki antaa mahdollisuuden järjestää kirjastopalvelu joko itse tai yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muilla tavoin. *Kunta ei voi jättää kirjastopalveluja järjestämättä.*

Laki yleisistä kirjastoista, 5§ Kunnan tehtävät

Kunnan tehtävänä on yleisen kirjaston toiminnan järjestäminen. Kunta voi järjestää yleisen kirjaston toiminnan itse taikka yhteistyössä toisten kuntien kanssa tai muulla tavoin.

Kunta voi kirjastolain mukaan järjestää kirjastopalvelun eri tavoin, mutta palvelu pitää kuntalaisille järjestää. Kunnassa tulee ottaa huomioon, että palvelu on kuntalaisille, kuntalaisten varten ja kuntalaisten hyväksi. Kirjastolaki on toiminnan suunnittelun ensisijainen dokumentti ja ohjenuora.

Vaikka opetus- ja kulttuuriministeriön vuonna 2010 julkaistut yleisten kirjastojen laatusuositukset vuodelta eivät enää päde, ei se tarkoita sitä, että kunnat järjestävät kirjastotoiminnan kuntalaisille niin heikoin resurssein, että toiminta vaarantuu.

Hallituksen esitys (HE 238/2016 vp) korostaa yleistä kirjastoa kaikille käyttäjille helposti saavutettavana julkisena tilana ja monipuolisena arjen toimintaympäristönä. Esityksen lähtökohtana on yleisen kirjaston ylläpitäminen ja kehittäminen matalan kynnyksen lähi- ja peruspalveluna. Kirjasto olisi avoin kaikille ja ottaisi toiminnassaan aktiivisesti huomioon eri käyttäjäryhmien tarpeet. Etenkin lapsille ja nuorille kirjasto tarjoaisi paitsi arjen turvallisen ympäristön myös erityisiä palveluita, joilla tuetaan lukemiskulttuuria ja monipuolista lukutaitoa.

Aluehallintovirastojen lakisääteinen tehtävä on seurata toimialueemme yleisten kirjastojen toimintaa (*Laki yleisistä kirjastoista, 4 § valtion viranomaisen tehtävät*) Mikäli kirjastopalvelujen järjestäminen kunnassa vaarantuu, pidämme myös opetus- ja kulttuuriministeriön ajan tasalla tilanteesta.

Kirjasto tukee jokaisen kuntalaisen peruslaissa mainittua sivistyksellisiä perusoikeuksia (*Perustuslaki 16§*). Kirjastolaitos on kansallisen sivistyksen kivijalka. Kirjasto ei ole vain pakollinen lakisääteinen peruspalvelu, vaan arvokas asia kuntalaisille ja kuntalaisten viihtymiselle ja hyvinvoinnille. Kirjasto lisää kuntalaisten hyvinvointia ja on osa kunnan hyvinvointityötä.

Kirjaston on kunnalle elinvoima- ja vetovoimatekijä siinä missä muutkin hyvin toimivat kunnalliset palvelut. Kunnalla on myös hieno kirjallinen historia Volter Kilven kotikuntana.

Opetushallituksen luotsaama Lukutaito-ohjelman kautta ollaan myös jalkauttamassa Lukutaitostrategiaa, jossa tavoitteena on tehdä Suomesta maailman monilukutaitoisin maa vuoteen 2030 mennessä. Kirjasto on yhdessä kunnan muiden toimijoiden kanssa kunnan lukutaitostrategian laatimisessa ja ylläpitämisessä merkittävässä asemassa.

Kirjastopalvelut kunnassa tulee järjestää niin, että kirjastolaissa mainitut yleisen kirjaston tehtävät täyttyvät. Yleisen kirjaston tehtävänä on:

- tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisäilöihin
- ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa
- edistää lukemista ja kirjallisuutta
- tarjota tietopalvelua, ohjausta ja tukea tiedon hankintaan ja käyttöön sekä monipuoliseen lukutaitoon
- tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan
- edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua.

Aluehallintovirasto toteaa, että kirjastolaissa määriteltyjen tehtävien hoitamiseksi tarvitaan tarkoituksenmukaisten tilojen, ajantasaisen välineistön ja monipuolisen kokoelman lisäksi riittävä ja osaava henkilöstö.

Kunnat saavat valtiolta valtionosuutta kirjastopalvelujen järjestämiseen. Aluehallintovirasto voi lisäksi myöntää opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella harkinnanvaraisia avustuksia yleisten kirjastojen kokeilu- ja kehittämishankkeisiin. Myös omatoimikirjastoratkaisuihin. Mutta on selvää, että sellaiset rakenteelliset – ja tekniset ratkaisut tulee tehdä rakennukseen, jossa kirjastotoiminta tulee jatkumaan pysyvästi.

Kunnan pitää osoittaa, että kunta ottaa huomioon kirjeessä mainitut asiat, kun kirjaston vakituista toimipistettä suunnitellaan ja rakennetaan.

Turussa, 19.6.2024

Kirjastotoimen ylitarkastaja

Anu Ojaranta

Jakelu

Rauno Peltonen

Anna Leimola
Kaisa Olari
Kunnanhallituksen jäsenet

Lounais-Suomen aluehallintovirasto
Postiosoite: PL 4, 13035 AVI
Puhelinvaihte: 0295 016 000
kirjaamo.lounais@avi.fi | www.avi.fi